

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1919 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om uppförande å 1919 års tilläggsstat av anslag till hushållningssällskapen.

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner nämligen nr 80 i första kammaren av greve *Wachtmeister*, *Henning* och nr 245 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.* har hemställts, att riksdagen behagade besluta att av till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel eller av andra tillgängliga medel å 1919 års tilläggsstat uppföra 406,000 kronor, att innevarande år tilldelas hushållningssällskapen, så fördelade, att till grundanslagen göres ett tillägg av 50 procent med 130,000 kronor, och till återstående delen av statsanslaget ett tillägg av 15 procent med 276,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Hushållningssällskapens huvudsakliga inkomst utgjordes under tiden närmast före år 1915 av sällskapens andel i de vid försäljning av brännvin för det allmännas räkning uppburna försäljningsavgifter. Sedan 1913 års riksdag antagit förslag till förordning angående ersättning till städer, köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, varigenom stadgats bland annat, att hushållningssällskapen årligen skulle av statsmedel erhålla tillhoppa 2,100,000 kronor, uppförde 1914 års förra riksdag i riksstaten för år 1915 under nionde huvudtiteln ett särskilt ordinarie anslag å berörda belopp, vilket anslag därefter i riksstaten bibehållits oförändrat.

Utskottet.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 10 saml. 21 häft. (Nr 32).

Den för närvarande till hushållningssällskapen utgående ersättningen för brännvinsmedlen fördelas dem emellan på sådant sätt att varje sällskap tillföres ett grundbelopp av 10,000 kronor samt att därefter av anslagets återstod hälften fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom hushållningssälls kapsområdena och andra hälften efter den övriga folkmängden inom samma områden, dock att, därest enligt nämnda grunder något hushållningssällskap skulle erhålla mindre än 35,000 kronor detta belopp tillägges hushållningssällskapet och återstoden av anslaget enligt sagda grunder fördelas mellan de övriga hushållningssällskapen.

Av det i motionerna omförmälda, av lantbruksstyrelsen avgivna utlåtande över till Kungl. Maj:t inkomna framställningar om ökade bidrag till hushållningssällskapen, av vilket utlåtande utskottet tagit del, torde framgå, att de inkomster, till vilka sällskapen — förutom ovanberörda ersättning av statsmedel — äro hänvisade för uppehållande av sin verksamhet, för närvarande icke uppgå till större belopp än att hushållningssällskapens inkomster i stort sett kunna sägas vara desamma som vid kristidens början. Å andra sidan hava däremot sällskapens olika utgifter ökats i avsevärd omfattning. Här bör såsom motionärerna jämväl framhållit först erinras, att enligt lantbruksstyrelsens förutnämnda utlåtande beloppet av de utav de olika sällskapen till den hos dem anställda personalen utbetalta lönerna sedan år 1914 ökats med icke mindre än 291,434 kronor 79 öre eller till 718,643 kronor 2 öre och att denna ökning till övervägande del föranletts av nödvändigheten att tillgodose de olika befattningshavarnes krav på förbättrade löner. Vidare har framhållits, att även beträffande sådana hushållningssällskapens befattningshavare, till vilkas avlönande bidrag av statsmedel direkt utgår, sällskapen haft att bära hela den ökning i avlöningshänseende, som kommit dessa i likhet med annan personal till del. Med hänsyn till de under kristiden gång efter annan vidtagna avsevärda höjningar i såväl järnvägarnas som ångfartygens och skjutsstationernas taxor hava givetvis även kostnaderna för befattningshavarnas resor i betydlig mån stegrats, på samma gång dagtraktamentena till följd av allt högre levnadsomkostnader måst avsevärt höjas. Av lantbruksstyrelsen gjorda approximativa beräkningar tyda sålunda på, att hushållningssällskapen under år 1918 komma att i sistnämnda avseende åsamkas en merutgift av 75,000 à 100,000 kronor. Dessutom hava sällskapens utgifter för expenser o. d. enligt vad lantbruksstyrelsen uppgivit undergått en betydande stegring.

Av det anförda torde framgå, att för bestridande av rena admi-

nistrationskostnader avsevärda belopp måst tagas i anspråk av de eljest för direkta åtgärder för jordbrukets främjande avsedda medel. Detta torde i sin ordning kunna befaras medföra inskränkningar i ej obetydlig omfattning av hushållningssällskapens hittillsvarande, utomordentligt gagnarika verksamhet, något som enligt utskottets förmenande skulle vara i hög grad att beklaga.

Med hänsyn härtill håller utskottet före, att staten icke bör undandraga sig att lämna sällskapen det ytterligare stöd, som kan anses vara av omständigheterna betingat. Utskottet anser så mycket större anledning härtill föreligga, som hushållningssällskapens ökade utgifter i viss mån torde hava föranletts av de uppgifter av skilda slag, som särskilt under senare åren av staten i vidsträckt mån anförtrotts dem.

Såsom i motionerna jämväl erinrats har inom jordbruksdepartementet särskilda sakkunniga tillkallats för utredning och avgivande av förslag beträffande omorganisation av hushållningssällskapen och har enligt vad utskottet inhämtat till dessa jämväl överlämnats lantbruksstyrelsens förberörda utlåtande. Önskvärt hade givetvis varit, om frågan om ytterligare understöd åt sällskapen ifråga kunnat anstå i avvaktan på slutförandet av nämnda utredning. Då emellertid, enligt vad utskottet erfarit, för närvarande icke torde kunna med bestämdhet förutses, huruvida de sakkunnigas arbete, vilket helt nyligen tagit sin början, kan vara slutfört å sådan tid, att proposition i ämnet kan föreläggas nästa års riksdag, anser utskottet, att nu ifrågavarande spörsmål i betraktande av dess brådskande natur, bör till prövning upptagas oberoende av berörda utredning och provisoriskt lösas i avvaktan på resultatet därav. Å andra sidan kan utskottet icke biträda motionärernas förslag om uppförande omedelbart å tilläggsstat för år 1919 av det av dem begärda anslaget. Visserligen föreligger lantbruksstyrelsens berörda utlåtande i ärendet, men enligt utskottets uppfattning bör frågan, innan riksdagen fattar sitt beslut, bliva föremål för Kungl. Maj:ts prövning och bedömande samt i form av proposition förelagd riksdagen. Härtill kommer, att utskottet med hänsyn till statsfinansernas för närvarande synnerligen tryckta läge ställer sig betänksamt ifråga om anvisande av ytterligare medel å tilläggsstat för innevarande år.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av förevarande motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt låta utreda på vad sätt staten bör ytterligare bidra till upprätthållande av hus-

hållningssällskapens verksamhet samt för nästkommande riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 11 mars 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 30.